

MILJÖUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Södra Konnevesi nationalpark

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 22 april 2014 regeringens proposition med förslag till lag om Södra Konnevesi nationalpark (RP 37/2014 rd) till miljöutskottet för beredning.

Ställningstagande

I enlighet med riksdagens beslut har jord- och skogsbruksutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (JsUU 23/2014 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- miljøråd Jukka-Pekka Flander, miljöministeriet
- överförstmästare Matti Heikurainen, jord- och skogsbruksministeriet

- specialplanerare Raimo Itkonen, Forststyrelsen
- organisationschef Teemu Simenius, Finlands Jägarförbund r.y.
- skyddsexpert Paloma Hannonen, Finlands naturskyddsförbund rf
- ordförande Hannu Korhonen, Rautalammin riistanhoitoyhdistys.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Keski-Suomen liitto
- Pohjois-Savon liitto
- Konnevesi kommun
- Rautalampi kommun
- Jyväskylän yliopiston Konneveden tutkimusasema
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- WWF Finland.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att det stiftas en lag om Södra Konnevesi nationalpark. En nationalpark föreslås bli inrättad i de områden som staten förvärvat för skyddsändamål i Konnevesi och Rautalampi kommuner. Genom inrättandet av nationalparken skyddas den mångsidiga strand-, insjöskärgårds- och skogsmiljön samt klippformationerna och vattendragslandskapet vid Rautalampi-ledens centralsjö Konnevesi. Nästan alla områden som föreslås höra till natio-

nalparken ingår i nätverket Natura 2000 och huvudsakligen i det riksomfattande strandskyddsprogrammet. I området finns nationellt värdefulla gamla skogar och klippområden samt lundar. Genom inrättande av parken förverkligas de nationella skyddsmålen inom området i fråga och dessutom genomförs skyddsåtgärder som motsvarar skyddsmålen för Natura 2000-områden.

Området görs mera allmänt känt och möjligheterna att utveckla turismnäringen i områdets kommuner gynnas indirekt i och med att statens områden skyddas som en nationalpark.

Till den nationalpark som föreslås hör ca 1 544 hektar markområden som ägs av staten.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Genom propositionen inrättas en ny nationalpark, Södra Konnevesi, i kommunerna Konnevesi och Rautalampi. I nationalparken ingår den mångsidiga strand-, insjöskärgårds- och skogsmiljön samt klippformationerna och vattenlandskapet vid Rautalampi-ledens centralsjö Konnevesi. Enligt propositionen omfattar nationalparken omkring 1 544 hektar statsägd mark, men inga vattenområden. En nationalpark i södra delen av Konnevesi blir en jämförelsevis enhetligt bevarad och ställvis till och med öde del av den örika naturen vid en centralsjö i ett oreglerat sjösystem föremål för permanent skydd.

Nationalparken kommer särskilt att skydda sådana växt- och djurarter som är beroende av klippor och som är på stark tillbakagång enligt en utredning som publicerades 2010¹. Artrikedomen i det område nationalparken omfattar är mångsidig, vilket åskådliggörs av det stora antalet utrotningshotade och nära hotade arter. Där förekommer bl.a. fyra insekter som lever på murkna träd och kräver särskilt skydd plus 25 andra nationellt hotade arter. Av arter som ingår i habitatdirektivet har man inom Naturaområdet Konnevesi-Kalaja-Niinivuori påträffat exempelvis flygekorre, utter och svart svampkortvinge (bilaga II) och björn och lo (bilaga IV). Till fågelfaunan hör såväl arter typiska för öppna fjärdar som arter typiska för gamla naturskogar. Där

förekommer också sammanlagt 28 arter som ingår i fågeldirektivet.

Utskottet understryker att nationalparken kommer att komplettera vårt nuvarande nationalparksnät, särskilt när det gäller sjösystemens strandmiljöer och insjöskärgårdsnatur samt nordsavolaxiska berglandskap, gamla naturskogar och lundar. Den nya nationalparken både uppfyller naturvårdslagens kriterier i fråga om naturvärden och har starkt stöd bland lokalbefolkningen, påpekar utskottet. Initiativet till nationalparken togs lokalt och på landskapsnivå.

Nationalparkens namn

Frågan om namnet på den nya nationalparken kom upp både i jord- och skogsbruksutskottets utlåtande och under sakkunnigutfrågningen. Jord- och skogsbruksutskottet föreslog att miljöutskottet tar ställning till om namnet i stället borde vara Konnevesi-Rautalampi nationalpark, och sakkunniga har föreslagit bl.a. namnet Rautalampi-Konnevesi nationalpark. Miljöutskottet har vägt de olika alternativen mot varandra och kommit fram till namnet Södra Konnevesi nationalpark i enlighet med regeringens förslag. Utskottet motiverar sin ståndpunkt i det följande.

Regeringens förslag ligger i linje med de allmänna kriterierna för namngivning av nationalparker. Namnet ska beskriva områdets karaktär, de dominerande dragen i naturen eller områdets belägenhet och dessutom vara så kort och koncist som möjligt med tanke på internationell användning. I allmänhet sammanfaller namnet på en nationalpark inte med den eller de kommuner där den finns.

Vissa nationalparker har fått dubbelnamn, såsom t.ex. Kauhaneva-Pohjankangas, Puurijärvi-Isosuo och Pallas-Yllästunturi nationalparker. Dessa namn har motiverats med att nationalpar-

¹ Rödlistade arter i Finland 2010.

ken i fråga består av två tydligt separata naturelement eller när det inrättades bestod av separata delområden. Utskottet vill också påpeka att miljöministeriet meddelat sig ha som mål att i framtiden föreslå kortare namnformer på åtminstone Kauhaneva-Pohjankangas och Puurijärvi-Isosuo nationalparker.

Namnen Konnevesi-Rautalampi nationalpark respektive Rautalampi och Konnevesi nationalpark, dvs. jord- och skogsbruksutskottets förslag och sakkunnigförslaget, lämpar sig enligt miljöutskottets bedömning därför inte som namn på parken. Utskottet anser att Södra Konnevesi mycket väl passar in i den linje som följts. Namnet säger att nationalparken ingår i det mer omfattande sjödistriktet kring Konnevesi. Samtidigt är det tillräckligt kort och koncist.

Jakt

Enligt lagförslaget ska bestämmelserna om fridlysning i nationalparken motsvara de allmänna bestämmelserna 13 § i naturvårdslagen, enligt vilka jakt i regel är förbjuden i nationalparker. Jord- och skogsbruksutskottet föreslog i sitt utlåtande att det skulle utredas om jaktbestämmelserna behöver ändras, dvs. jakt tillåtas i Södra Konnevesi nationalpark. Omkring 300 personer jagar aktivt på det område som föreslås bli nationalpark och där finns ett tiotal jaktföreningar.

I fråga om jakt konstaterar miljöutskottet inledningsvis att vi har etablerade grundläggande principerna för regleringen om nationalparker, naturreservat och andra naturskyddsområden och att man inte utan särskilda skäl ska frångå dem i fråga om en enskild nationalpark. Södra Konnevesi nationalpark måste ha tillräckligt stora enhetliga ödemarksområden, menar utskottet. Rent allmänt kan det slås fast att olika skyddsområden inrättas i syfte att säkerställa att ekosystemen i området förblir orörda och inte störs. Detta innebär att effekterna av mänsklig aktivitet på områdets natur ska vara så små som möjligt. Utgångspunkten är den att det i nationalparker i första hand är naturens egen dynamik som ska reglera förhållandet mellan arterna och djurbestånden.

När nationalparker inrättats i norra Finland har det beaktats att det på dessa områden funnits traditionella rättigheter enligt vilka lokalbefolkningen haft rätt att jaga på statens mark. Dessa traditionsbaserade har man försökt bevara i de nationalparker som nämns i 8 § i jaktlagen. På de vidsträckta skyddsområdena i norra Finland har det också i praktiken varit möjligt att ordna med jakt utan att riskera skyddsmålen och övrig användning.

I södra Finland gäller undantag från jaktförbudet bara i Kolovesi och Bottenhavets nationalpark. För Kolovesi del var det fråga om utvidgning av en nationalpark som inrättades innan nuvarande lagstiftning infördes och då ville man i nationalparken bevara den möjlighet att jaga älg som hade bestämts tidigare. I fallet Bottenhavet var undantaget i fråga om jakt på gråsäl å sin sida motiverat, eftersom nationalparken inbegriper mer omfattande havsområden än någon tidigare nationalpark. Dessutom inrättades den för att stödja yrkesfiske. Yrkesfisket var således en av orsakerna till att den nationalparken inrättades, och sett ur den näringens synvinkel var det motiverat att tillåta jakt på gråsäl så att fiskerinäringen kan fortsätta.

Utskottet konstaterar att jakten på det område som ingår i Södra Konnevesi nationalpark upphör när parken inrättas. Det bör påpekas att ingen av jaktföreningarna är helt beroende av att kunna använda det statsägda området i parken till jakt. Av det område som föreslås bli nationalpark har man hyrt ut jaktmarker till de lokala jaktföreningarna, men de utgör sammanlagt ca 10 procent av de områden som föreningarna använder. De som haft hyresavtal i området har i princip känt till att möjligheten att jaga bara är temporär. Procentuellt varierar arealen på de jaktmarker som kommer att ligga inom den blivande nationalparken mellan 1 och 25 procent för största delen av jaktföreningarna och jaktlagen. För föreningarna Nipurin Erä ry och Niemelän Erä ry är det fråga om större andelar: 41,5 respektive 57,3 procent. Med samtidigt måste det sägas att Niemelän Erä har bara 100 hektar till sitt förfogande som jaktmark.

Utskottet påpekar att FN har en förteckning över skyddsområdena globalt och den bygger på Internationella naturvårdsunionen IUCN:s kategorisering av skyddsområden. I den färskaste kategoriseringen² har nationalparkerna placerats i klass II, dvs. den näst strängaste kategorin i fråga om skyddsmål. Nationalparkerna (skyddsområden i kategori II) är enligt IUCN:s kriterier sådana stora områden i ostört eller så gott som ostört tillstånd som inrättats för att skydda omfattande ekologiska processer och de arter och ekosystem som är kännetecknande för området. De ska enligt kriterierna samtidigt utgöra grundvalen för hållbar forskning och utbildning med tanke på miljön och traditionell kultur samt för möjligheter till välmående, rekreation, friluftsliv och turism.

I den föreslagna 1 § anges det varför Södra Konnevesi nationalpark ska inrättas. En av orsakerna är miljöforskning. I enlighet med sitt syfte ska nationalparken fungera som ett jämförelseområde mellan ekosystem. Områden av denna typ som integreras i verksamheten vid forskningsstationer och forskningsinstitut är av största vikt både för den ekologiska och zoologiska grundforskningen och för den tillämpade viltforskningen. Nationalparken kommer att stödja den nuvarande verksamheten vid Jyväskylä universitets forskningsstation i Konnevesi och även dess strävan att erbjuda också nya, internationella forskare allt fler forskningstillfällen.

Utskottet anser därför att det inte finns några sådana lokala särdrag inom det område där nationalparken ligger eller andra särskilda skäl som skulle tala för att jakt undantagsvis bör tillåtas där. Däremot går det att i nationalparken i enlighet med 15 § i naturvårdslagen decimera antalet individer av en växt- eller djurart av främmande ursprung och även individer av andra växt- och djurarter om de har förökats sig alltför mycket eller annars blivit skadliga, om syftet med att parken inrättades inte äventyras. Älgdrivning kan också tillåtas. Utskottet anser att

verksamheten för att få bort främmande arter ska fortsätta i området.

Utvecklingen av nationalparken

Forststyrelsens naturtjänster ansvarar för att landets nationalparker sköts och utvecklas, påpekar utskottet. Kostnaderna för inrättande av Södra Konnevesi nationalpark uppskattas till ca 450 000 euro. Avsikten är att dessa kostnader ska täckas med det anslag för bättre infrastruktur för natur- och kulturobjekten som slogs fast i samband med statsrådets ramförhandlingar.

För att nationalparken ska kunna inrättas krävs det att de separata fastigheterna inom området ombildas till en enhetlig skyddsområdesfastighet genom Lantmäteriverkets förrättning, att parken i enlighet med naturvårdslagen märks ut i terrängen och att utfärds- och naturturismstrukturerna och guidningen utvecklas. De årliga kostnaderna för skötsel och användning av parken uppgår till ca 40 000 euro.

Eftersom det inte finns några forskningsdata om besökarna för Södra Konnevesi har Forststyrelsen bedömt effekterna på den lokala ekonomin utifrån befintligt material om andra liknande nationalparker. Om besöksmängden fördubblas från nuvarande 6 000 till 12 000 personer är de lokalekonomiska effekterna 150 000-1 100 000 euro per år eller mer. Den sammanlagda summan av de ekonomiska effekterna beror på tjänsteutbud och på besökslängden i nationalparken och dess närområde. Utskottet anser det vara nödvändigt att säkerställa de årliga omkostnaderna för naturtjänster till alla delar.

Nationalparken och det kringliggande området ger möjlighet till vattenutflykter, paddling och vandring i relativt utmanande ödemarksnatur med skarpa silhuetter. Parken kommer att ingå i ett mer omfattande turismprojekt, som ska utvecklas genom nätverkssamarbete mellan olika aktörer. Utskottet anser att man när parken inrättas nog ska se till att områdets naturvärden bevaras.

Den framtida användningen av nationalparken stöder sig starkt på servicen i området. Kommunerna i området har i samband med tidigare projekt visat att de är engagerade i att utveckla

² Guidelines for Applying IUCN (International Union for Conservation of Nature) Protected Area Management Categories, 2008.

området, och projekten har också fått aktörer att samverka över landskapsgränserna. En fungerande samarbetsmodell och förutsättningar för utveckling av området finns således redan. Bland annat håller ett planeringsprojekt, Master Plan, på att dra igång. Där ska riktlinjer dras upp för den övergripande utvecklingen av området, och projektet är avsett att få olika aktörer att samarbeta.

Utskottet understryker Södra Konnevesi nationalparks centrala läge, vilket innebär att par-

ken har goda förutsättningar att få allt fler besökare. Att området blir nationalpark gör det mer känt och ger utmärkta förutsättningar för utveckling av rekreationsverksamheten och turismen.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

Helsingfors den 10 juni 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Rakel Hiltunen /sd (delvis)
medl. Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /sv
Timo Heinonen /saml
Antti Kaikkonen /cent
Pauli Kiuru /saml
Jukka Kärnä /sd

Jari Lindström /saf
Eeva-Maria Maijala /cent
Martti Mölsä /saf
Sari Palm /kd
Raimo Piirainen /sd
Anni Sinnemäki /gröna
Juha Väättäinen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.

RESERVATION

Motivering

Största delen av Södra Konnevesi nationalpark finns i kommunen Rautalampi. Konnevesi är centralsjö i det gamla och välkända sjösystemet Rautalampi. Jord- och skogsbruksutskottet föreslog enhälligt att miljöutskottet skulle överväga om nationalparken bör heta Konnevesi-Rautalampi nationalpark. Miljöutskottet avslag förslaget. I denna reservation föreslås namnet bli Konnevesi-Rautalampi nationalpark.

Dessutom instämmer vi i jord- och skogsbruksutskottets enhälliga utlåtande om att jakt ska tillåtas i denna nationalpark.

I praktiken kommer all jakt att upphöra i området när Konnevesi-Rautalampi nationalpark inrättas. Omkring 300 personer jagar aktivt på det område som föreslås bli nationalpark och där finns ett tiotal jaktföreningar. Enligt lagförslaget ska bestämmelserna om fridlysning i nationalparken motsvara de allmänna bestämmelserna 13 § i naturvårdslagen (58/2011), enligt vilka jakt i regel är förbjuden i nationalparker. Däremot går det att i nationalparken i enlighet med 15 § i naturvårdslagen decimera antalet individer av en växt- eller djurart av främmande ursprung och även individer av andra växt- och djurarter om de har förökats sig alltför mycket eller annars blivit skadliga, om syftet med att parken inrättades inte äventyras. Att driva älg kan tillåtas i en nationalpark även annars med tillstånd av den myndighet som ansvarar för förvaltningen av området, dvs. Forststyrelsen.

Enligt en utredning om nationalparken som Forststyrelsen utarbetat skadas naturvärdena i området mest av skogsbruket, naturliga arter som ökar i skadlig omfattning (älg) och främmande arter (mårdhund, mink och kanadensisk bäver). Enligt utredningen kräver måluppfyllelse i fråga om skyddsmålen att man lyckas hålla exempelvis älgstammen på en tillräckligt låg nivå för att aspen ska hinna förnyas. Både älg och bäver tycker om asp. Det förekommer sär-

skilda populationer av ripor i Inre Savolax och Mellersta Finland dels i stora myrområden, dels också särskilt i örika livsmiljöer. Dessutom förekommer det vitryggig hackspett i området. Och det är inte bara de främmande arterna mink och mårdhund som i framtiden kan hota områdets djurpopulationer, utan också en ökning av mård- och rävtammarna.

Om man vill bevara områdets naturvärden är det viktigt att reglera bäver- och älgstammarna och stammarna av små rovdjur genom jakt. Det är sannolikt att den nuvarande aktiva fångsten av mindre rovdjur på den föreslagna nationalparkens område minskar i framtiden, om inte tillräckliga incitament skapas för jägarna att fortsätta fånga främmande rovdjur. Utan nuvarande gallringsnivå kommer områdets mårdhunds- och minkstammar sannolikt att öka.

Reglerad jakt bör i Konnevesi-Rautalampi nationalpark jämföras med annan rekreation, såsom exempelvis friluftsliv. I Finland har naturen alltid använts till jakt, svamp- och bärplockning, fiske och annan vistelse. Jakt har långa traditioner i området och den har enligt utredningar inte påverkat negativt på djurstammarna, snarare tvärtom. En fortsatt jakt i reglerad form hotar inte målen med nationalparken. De som i framtiden besöker nationalparken kommer särskilt att komma till vissa ställen sommartid. Det går mycket väl att geografiskt och tidsmässigt anpassa jakten till den övriga rekreativ användningen och därmed att garantera de rättigheter som hänger samman med traditionell jaktkultur.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget med ändringar (Reservationens ändringsförslag).

Reservationens ändringsförslag

Lag
om Konnevesi-Rautalampi nationalpark

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Inrättandet av nationalparken

För att skydda och vårda organismerna i strand- och insjöskärgårdsmiljön, berggrunden och vattendragslandskapet vid Konnevesi i Rautalampi-leden samt för allmän rekreation och friluftsliv och miljöforskning inrättas *Konnevesi-Rautalampi* nationalpark som är en sådan nationalpark som avses i naturvårdslagen (1096/1996).

2 §

Läge och gränser

Konnevesi-Rautalampi nationalpark omfattar cirka 1 544 hektar statsägda markområden i kommunerna Konnevesi och Rautalampi. Gränserna för området har märkts ut med en röd linje på den karta som är bilaga till denna lag.

3 §

Fridlysningsbestämmelser

Bestämmelser om verksamhet som är förbjuden i nationalparken finns i 13 § i naturvårdslagen och bestämmelser om undantag från fridlysningsbestämmelserna i 14 och 15 § i den lagen.

4 § (Ny)

Jakt

Lokalt bosatta har i sin egen kommun rätt att jaga i nationalparken i enlighet med jaktlagen. Det är tillåtet att använda jakthundar i samband med jakt.

Fortsstyrelsen får uppställa geografiska och tidsmässiga begränsningar för jakt i nationalparken.

5 §

Ikraftträdande

(Som 4 § i RP)

Helsingfors den 10 juni 2014

Eeva-Maria Maijala /cent

Antti Kaikkonen /cent